

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา กรณีศึกษา ของโรงเรียนห้วยพิบูล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68) โดยผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.1 การมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545

1.2 ความหมายของการมีส่วนร่วม

1.3 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

1.4 รูปแบบการมีส่วนร่วม

1.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม

1.6 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

1.7 การมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง

2. การจัดการศึกษาของโรงเรียนห้วยพิบูล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68)

2.1 ประวัติโรงเรียนห้วยพิบูล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68)

2.2 ภูมิหลังและสภาพปัจจุบัน

2.3 การจัดการเรียนการสอนในสภาพปัจจุบันของโรงเรียน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยในประเทศ

3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1. การมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษามากขึ้น โดยในมาตรา 81 กล่าวว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาให้เกิดความมั่งคั่งคุณธรรม ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชาติ และที่สำคัญคือจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีมาตราเป็นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 9(6) ว่าการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิจัดการศึกษาและยังกำหนดไว้ในมาตรา 24(6) มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ โดยเฉพาะในมาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการในมาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา ดังนี้

ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดการและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาและมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุนและให้มาตรการยกย่องหรือยกเว้นภาษีตามความเหมาะสมและจำเป็น ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายที่กำหนด

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 6-33) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 เน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของการจัดการศึกษาแห่งชาติที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ของประชาชน เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ แนวทางการจัดการศึกษาเน้นการจัดการศึกษาที่หลากหลาย เพื่อให้ได้มวลศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง (ฐากูล อุทัยวงศ์, 2541, หน้า 5)

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 สรุปได้ว่าการที่ให้ครอบครัว ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองนับว่ามีส่วนสำคัญมากในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพราะเข้าใจสภาพปัญหาของเด็กและความต้องการของตนเอง

2. ความหมายของการมีส่วนร่วม

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา กรณีศึกษา ของโรงเรียนท้ายพิบูล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68) โดยผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ (2527, หน้า 183-185) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (group situation) ซึ่งผลการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการ (contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกว่าจะต้องร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มตัวอย่างด้วย

ปรีชญา เวสารัชช์ (2528, หน้า 3-5) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องครอบคลุมในประเด็น ต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ครอบคลุมถึงการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่กระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน สะท้อนให้เห็นถึงการเข้าไปเกี่ยวข้อง โดยความสมัครใจและเป็นประชาธิปไตยในการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย การวางแผน การดำเนินโครงการและการแบ่งสรรประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

3. การมีส่วนร่วมเป็นความเชื่อมโยงระหว่างส่วนที่ประชาชนลงแรงและทรัพยากร เพื่อการพัฒนาที่ประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนลงแรงดังกล่าว

4. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจผิดแผกแตกต่างกันไป ตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศ นโยบาย และโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะทางเศรษฐกิจของ

ประชาชนการมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

ไวท์ (White) (กรมพัฒนาชุมชน, 2529, หน้า 11 – 12) ได้ให้คำจำกัดความว่าการมีส่วนร่วมประกอบด้วยสี่มิติด้วยกัน คือ มิติที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะไรควรทำ และทำอย่างไร มิติที่สอง มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาลงมือ ปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ มิติที่สาม มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน และมิติที่สี่ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2531, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การ อาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกัน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดได้คือ

1. ร่วมกันศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมพัฒนาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสื่อใหม่ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีขีดจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน
7. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำทั้งโดยเอกชนและรัฐบาล ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ธรรมรส โชติกุญชร (2536, หน้า 223) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า การที่บุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วม ได้มีส่วนช่วยและมีส่วนรับผิดชอบด้วยจิตใจ อารมณ์ ตามสถานะด้วยกัน

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537, หน้า 182) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า การที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ หรือกระบวนการบริหาร ประสิทธิภาพขององค์การในการปฏิบัติการกิจ ให้บรรลุเป้าหมายวิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิดก็คือ การให้มีส่วนร่วม การให้บุคคล

มีส่วนร่วมในองค์การนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการหรือปฏิบัติการกิจต่าง ๆ จะทำให้บุคคลนั้นมีความผูกพัน

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538, หน้า 237) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึงรูปแบบของความเกี่ยวข้องผูกพันร่วมกันของสมาชิกในการประชุม เพื่อตัดสินใจและควบคุมการทำงานร่วมกัน โดยมีแผนภาพที่แสดงถึงระดับความผูกพันที่เห็นชัดเจน ดังนี้

ภาพ 2 ระดับความผูกพัน

อรพินท์ สฟโซคชัย (2538, หน้า 24) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนไว้ว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกผู้มีส่วนได้เสีย ในชุมชนหรือประชาชนที่เข้ามามีบทบาท ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

ทัศนาศาสตร์ (2539, หน้า 15) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นการเกี่ยวข้องกันอยู่ 3 ลักษณะ คือ เป็นการให้ความช่วยเหลือ เป็นการให้อำนาจและเป็นงานขององค์การ โดยย้าถึงความสำคัญของการให้อำนาจว่า เป็นการเพิ่มหรือพัฒนาทักษะขีดความสามารถในการบริหาร การมีส่วนร่วมจึงมีความสัมพันธ์กับการให้อำนาจขององค์การ องค์การเป็นปัจจัยพื้นฐานของการให้อำนาจและมักจะเป็นรากฐานของการให้ความช่วยเหลือ ดังนั้นการช่วยเหลือ การให้อำนาจและงานองค์การ จึงมีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

ประโยชน์ เจริญยุทธ (2539, หน้า 49) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกชั้นตอนของโครงการ เฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากที่สุดนั้นจักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้นว่า ผู้ร่วมกิจกรรมทุกคนจะได้รับผลประโยชน์เสมอหน้ากัน ความแตกต่างกันระหว่างการมีส่วนร่วมกับการให้ความร่วมมือมีความหมายแตกต่างกันอีกประการ

หนึ่งการมีส่วนร่วมจะต้องคู่กับความรู้สึกเป็นเจ้าของ ส่วนการมีคนอื่นหรือฝ่ายอื่นเข้ามาช่วยนั้นถือเป็นการให้ความร่วมมือ

ซูชาติ พ่วงสมจิตร (2540, หน้า 12) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจการใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อถึงตัวบุคคล

โคเฮน, และอัฟฮอฟ (Cohon, & Uphoff) (สมฤดี เพียรการค้า, 2541, หน้า 25) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมโดยทั่วไปแล้ว หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแต่ไม่ได้หมายความว่า เป็นการตัดสินใจเพียงอย่างเดียวยังใช้การตัดสินใจควบคู่ไปกับการนำไปปฏิบัติด้วย เช่น ในการจัดองค์การ การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาเป็นต้น การตัดสินใจยังมีความหมายเกี่ยวข้องกับเรื่องผลประโยชน์และการประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนา

เดวิด, และนิวสตรอม (Darid, & Newstrom) (ประจวบ สื่อประสาร, 2542, หน้า 22) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลที่มีต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของกลุ่ม หรือเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยทำให้มีความสำเร็จซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่มหรือเป็นความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกันด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง (involvement) ช่วยเหลือ (contribution) และร่วมรับผิดชอบ (responsibility)

ดาห์ล (Dahle, 1973, หน้า 197) ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนให้ทำงาน หรือแก้ปัญหาหลาย ๆ อย่างที่แตกต่างกันไปหรือกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการจัดระเบียบของสังคม ทั้งนี้เพราะสมาชิกภายในกลุ่มมีความสัมพันธ์กันมากซึ่งจะทำให้พวกเขาต่างมีความพึงพอใจ ในกิจกรรมที่ปฏิบัติตรงกับความต้องการของพวกเขา

หวัง (Whang) (ประจวบ สื่อประสาร, 2542, หน้า 23) กล่าวถึงการมีส่วนร่วม หมายถึงกระบวนการในการเข้าไปดำเนินงานของบุคคลหรือของกลุ่มเพื่อให้สะท้อนถึงความสนใจของตนเองหรือเพื่อให้สนับสนุนทางด้านกำลังงานหรือทรัพยากรต่อสถาบันระบบที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตของพวกเขา

สหประชาชาติ (United Nations, 1981, หน้า 5) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมเป็นการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน และสมาชิกในสังคมที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกว่า สามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมทั้งมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน

เศรษฐกิจของประเทศ นโยบาย และโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะทางเศรษฐกิจของประชาชนการมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

สิรินทร์ทิพย์ เกษร (2545, หน้า 14) การมีส่วนร่วมคือ การที่บุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมเสียสละ แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ และอื่นๆ ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจและอารมณ์ของบุคคล ดังนั้น การมีส่วนร่วมควรทำด้วยความสมัครใจ และตั้งอยู่บนฐานความเสมอภาคซึ่งการให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติอย่างแท้จริงจะทำให้บุคคล ชุมชน เกิดความรู้สึกว่าตนเองได้ลงทุน มีความผูกพันและอุทิศพลังทุกอย่าง เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ

กุสตาโว (Gustavo, 1992, หน้า 4) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมนั้นโดยทั่วไปเป็นที่เข้าใจกันว่า หมายถึง การเข้าไปมีหน้าที่หรือมีส่วนรับผิดชอบในบางสิ่งบางอย่าง แต่ต่อมาความหมายของการมีส่วนร่วมนี้เชื่อมโยงไปสู่กระบวนการในการเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบของแต่ละบุคคลหรือกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมนั้นมีหลายองค์ประกอบ อาจจะมีส่วนร่วมในกิจกรรม การตัดสินใจ แสดงความคิดเห็น วางแผน เพื่อให้กิจกรรมต่างๆ เหล่านั้นประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ด้วยความสมัครใจ

3. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

รูสโซ (Rousseau) (เยาวลักษณ์ เขียรเชาว์, ม.ป.ป, หน้า 1-4) ได้เขียนทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย (a participation theory of democracy) ไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมต้องอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพ ในการตัดสินใจว่าจะเลือกในการมีส่วนร่วมหรือไม่ ที่สำคัญจะต้องไม่มีใครเป็นนายใคร หรือเป็นนายแห่งชีวิตใคร
2. กระบวนการมีส่วนร่วมนั้น จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและความสามารถพึ่งพาตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดความตระหนัก รับรู้ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมของตนเอง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางจิตวิทยา รูสโซ (Rousseau) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า “การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทำให้เกิดขึ้นได้ โดยการสร้างสถานการณ์ให้เกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ” การทำให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรม การตัดสินใจ (decision making) การเกิดความรู้สึกผูกพันต่อกิจกรรมหรือเรื่องนั้นๆ (commitment) และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (behavioral component) จะทำให้บุคคล กลุ่ม ชุมชนเกิดความรู้สึกว่าตนเองได้ลงทุน ให้ความคิดเห็นการตัดสินใจและอุทิศพลังงานทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ปัญหาที่นั้น ๆ ซึ่งมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของตนเอง เทคนิคในการก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม เช่น การกระตุ้น (motivation) ให้เกิดแรงจูงใจหรือแรงเสริม (reinforcement)

จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในทางจิตวิทยาประกอบด้วย

1. การตัดสินใจ (decision making)
2. การเกิดความรู้สึกผูกพันต่อกิจกรรมหรือเรื่องนั้น ๆ (commitment)
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (behavioral component)

พาร์สันส์ (Parsons) (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536, หน้า 46–47) ได้สร้างทฤษฎีการกระทำทางสังคม (theory of socialization) ซึ่งอธิบายการกระทำของมนุษย์ที่สามารถนำไปปรับใช้ในสังคมทั่วไปกล่าวคือ การกระทำระหว่างผู้กระทำหรือความสัมพันธ์ที่สมาชิกมีต่อกันนี้สามารถวิเคราะห์บุคคลต่าง ๆ ในชุมชนได้และจะเกิดเป็นระบบสังคมขึ้น การที่จะเกิดเป็นระบบสังคมขึ้นได้ จะต้องมีเงื่อนไขใหญ่ ๆ อยู่ 2 ข้อ ดังนี้

1. ผู้กระทำจะต้องมีแรงจูงใจที่จะกระทำตามสถานภาพและบทบาทของตน
2. ระบบสังคมต้องพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งหรือพฤติกรรม ที่เบี่ยงเบนไป

แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) (วิไลพร สมบูรณ์ชัย, 2534, หน้า 4–15) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการกระทำทางสังคม (the theory of social action) โดยได้ศึกษาเกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์และให้คำจำกัดความการกระทำ เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งที่เป็นแบบเปิดเผยและลับซึ่ง บุคคลเป็นผู้กำหนดความหมายเป็นส่วนตัว ซึ่งความหมายตามแนวคิดของเวเบอร์เกิดขึ้นได้ 2 ประการ คือ

1. ความหมายส่วนตัว เกิดจากการกระทำของมนุษย์หนึ่ง ซึ่งสามารถเข้าใจจากการสังเกตโดยตรง

2. การเข้าใจสิ่งเร้า หมายความว่า ถ้าการกระทำของบุคคลไม่มีเหตุผลก็อาจเป็นเพราะอารมณ์ การกระทำเกิดขึ้นโดยการเข้าไปมีส่วนร่วม มีความเห็นใจกัน ซึ่งพฤติกรรมและสถานการณ์เหล่านี้อาจทำความเข้าใจได้ด้วยสติปัญญา ไม่จำเป็นต้องอาศัยแนวคิดทฤษฎีจุดมุ่งหมาย ขึ้นสูงสุดหรือค่านิยมของผู้นำ อีกนัยหนึ่งการกระทำบางอย่างเกิดขึ้นจากแรงกระตุ้นการเข้าใจแรงกระตุ้นสามารถถือได้ว่าเป็นการอธิบายสาเหตุที่แท้จริงของการกระทำ เพราะว่าแรงกระตุ้นจะมีอยู่ในส่วนลึกของจิตใจของผู้กระทำ และสำหรับผู้สังเกตนั้นแรงกระตุ้นเป็นพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาพฤติกรรม นอกจากนี้ เวเบอร์ ยังกล่าวถึงการกระทำทางสังคมประกอบด้วย การกระทำ มี 4 อย่าง คือ

- 2.1 การกระทำที่มีเหตุผล (rational) เป็นการกระทำที่ใช้วิธีการอันเหมาะสมในอันที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่เลือกไว้อย่างมีเหตุผล การกระทำดังกล่าวมุ่งไปในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

- 2.2 การกระทำเกี่ยวกับค่านิยม (value) เป็นการกระทำที่เหมาะสมเช่นกันเพื่อจะทำให้ค่านิยมสูงสุดในชีวิตมีความสมบูรณ์พร้อมการกระทำเช่นนี้มุ่งไปในด้านจริยธรรมศาสนาและศีลธรรม เพื่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบในชีวิตทางสังคม

2.3 การกระทำตามประเพณี (traditional) เป็นการกระทำที่ไม่เปลี่ยนแปลง โดยยึดเอาแบบอย่างพฤติกรรมที่ทำกันมาตั้งแต่อดีตเป็นหลักการกระทำตามประเพณีไม่คำนึงถึงเหตุผล

2.4 การกระทำที่แฝงด้วยความเสนาเหา (affective) เป็นการกระทำที่คำนึงถึงอารมณ์และความผูกพันทางจิตระหว่างผู้กระทำกับวัตถุที่เป็นจุดมุ่งหมายของการกระทำ เช่นนี้ไม่คำนึงถึงเหตุผลอย่างอื่นใดทั้งสิ้นนอกจากเรื่องส่วนตัว ดังนั้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำทางสังคมจึงเป็นเรื่องของจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของตน กลุ่ม และองค์การ อันเป็นความเป็นไปอย่างเป็นระบบของชีวิตผู้คนในสังคม

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2535, หน้า 14, อ้างถึงในสมัย นิยมในธรรม, 2537, หน้า 27) ได้กล่าวว่า การที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมโดยเป็นผู้กระทำการพัฒนาตนเองมิใช่เป็นเพียงผู้รับการพัฒนานั้น ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้อย่างมั่นคงประกอบด้วย

1. การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นการเกี่ยวข้องทั้งตัว (self) ไม่ใช่เฉพาะเพียงแค่เกี่ยวข้องด้านกำลังกายและทักษะ กล่าวคือ ผู้มีส่วนร่วมจะมีส่วนเกี่ยวข้องทางจิต (ego - involved) ไม่เพียงแต่เฉพาะด้านการทำงาน (task - involved) เท่านั้น

2. การกระทำ ที่ให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความเกี่ยวข้องด้านจิตใจและอารมณ์ก็เท่ากับเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และกระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงจำเป็นมากกว่าการยินยอมพร้อมใจของบุคคล กลุ่ม ชุมชนต่อสถานการณ์นั้น ๆ

3. การร่วมรับผิดชอบ เมื่อเกิดการเกี่ยวข้องด้านจิตใจ อารมณ์ และได้กระทำการให้แก่สถานการณ์กลุ่มนั้นแล้ว ผู้มีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มนั้นด้วย การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มนั้นด้วย การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มและต้องการเห็นผลสำเร็จของการทำงานนั้นด้วย จึงเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม อานาจ อนันตชัย (2527, หน้า 119-184) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการมีส่วนร่วม 5 ทฤษฎี ดังต่อไปนี้

3.1 ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (mass persuasion)

การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้การพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือ และการกระทำซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งในการปฏิบัติงาน และถ้าจะเกิดผลดี ผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อมให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ให้เกิดศรัทธาตรงกับความต้องการของผู้ถูกเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่องความต้องการของผู้ถูกเกลี้ยกล่อมตามหลักทฤษฎีลำดับขั้นของ

ความต้องการ (hierarchy of needs) ของ Maslow คือความต้องการของตนเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปหามาก มีทั้งหมด 5 ระดับ ดังนี้ คือ

3.1.1 ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (survival needs) ได้แก่ ความต้องการในเรื่องอาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ เป็นต้น

3.1.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety and security needs) ได้แก่ความต้องการที่จะอยู่อย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกายหรือถูกขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

3.1.3 ความต้องการทางด้านสังคม (social needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

3.1.4 ความต้องการที่จะมีเกียรติชื่อเสียง (self esteem needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจตนเองในเรื่องของความรู้ ความสามารถ และความสำคัญของบุคคล

3.1.5 ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (self actualization needs) เป็นความต้องการระดับสูงสุด ซึ่งเป็นความต้องการที่อยากจะทำให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเองเพื่อพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดที่จะได้ ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันให้เป็นไปในแนวทางที่ดี

3.2 ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญคนในชาติ (national morale)

คนเรามีความต้องการทั้งกายและใจ ถ้ามีขวัญดีผลทำไรก็จะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็ต่ำไปด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากว่า ขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ นั้นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างเจตคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาไรดเอาเปรียบ ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญดีจะเกิดความสำนึกในการรับผิดชอบอันจะเกิดผลดีต่อหน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญบุคคลและขวัญของกลุ่ม

3.3 ทฤษฎีการสร้างความรู้รักชาตินิยม (nationalism)

ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าไปสู่การมีส่วนร่วม คือ การสร้างความรู้รักชาตินิยมให้เกิดขึ้น ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกที่เป็นตัวของตัวเอง ที่จะอุทิศหรือเห็นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์รวมของชาติมีความพอใจในชาติของตน พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดีต่อท้องถิ่น

3.4 ทฤษฎีสร้างผู้นำ (leadership)

การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกันทั้งนี้ เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคนจูงใจ

ไปยังเป้าประสงค์ โดยทั่วไปแล้วผู้นำ อาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เป็นผู้นำที่เคลื่อนไหวนำทีมงานเพื่อพัฒนาอยู่เสมอ (dynamic leader) ผู้นำทางไม่ดี คือ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ที่เรียกว่า ผู้นำนินเสธ (negative leader)

ผลการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำจึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติอย่างมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังนั้นการสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดีนั่นเอง

3.5 ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (administrative and method)

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ย่าง เพราะใช้กฎหมาย ระเบียบแบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมียังไม่มีระบบใดที่ดีที่สุดในเรื่องของการบริหารเพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจ ไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นร่วมกันของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบาย เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

นักทฤษฎี เลอซาร์ตัน (2546, หน้า 27) ได้สรุปทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการศึกษาทั้ง 4 ทฤษฎี ดังนี้

1. การเกลี้ยกล่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ตรงกับความต้องการพื้นฐานที่เกิดความพึงพอใจของมนุษย์
2. ขวัญดีย่อมนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
3. ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองในการที่จะอุทิศผลประโยชน์ส่วนตน เพื่อให้เกิดความพอใจในเกียรติ และมีความผูกพันต่อท้องถิ่นและชุมชนของตน
4. ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความรับผิดชอบ รวมทั้งการใช้ระบบบริหาร เพื่อเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายให้บรรลุเป้าหมาย

จากทฤษฎีดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมก่อให้เกิดการกระทำและความรับผิดชอบร่วมกัน อาจใช้แรงจูงใจหรือการให้แรงเสริมเพื่อพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ แต่จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพและความเสมอภาคเป็นสำคัญ

4. รูปแบบการมีส่วนร่วม

สมยศ นาวิกาน (2525, หน้า 25) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมที่สำคัญ 4 ประการ คือ

- 4.1 การมีส่วนร่วมแบบกลุ่มงาน กลุ่มงานประกอบด้วย ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และบุคคลอื่นในองค์กรที่กลุ่มเกี่ยวข้องอยู่บ่อยครั้ง บุคคลเหล่านี้ทำงานร่วมกันและประสานงานกันเพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยทำแบบประชาธิปไตย ภายใต้

แหล่งความคิดของการเพิ่มงานและความรับผิดชอบ ความเป็นอิสระและความท้าทายของงานให้มากขึ้น

4.2 การมีส่วนร่วมแบบโครงการ หรือแมทริก (matrix or project management) การมีส่วนร่วมแบบนี้เกี่ยวข้องกับการจัดโครงการขององค์กรโดยผู้อำนวยการโครงการถูกแต่งตั้งเพื่อประสานงานพนักงาน จากแผนงานเพื่อทำงานร่วมกันในโครงการเฉพาะพนักงานจะถูกมอบหมายไปยังผู้อำนวยการโครงการเพื่อทำงานให้กับโครงการ ในขณะที่ทำงานพนักงานต้องรายงานผู้อำนวยการ องค์กรแบบนี้สนับสนุนให้ใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมมาก ทำให้เกิดความคล่องตัว

4.3 การมีส่วนร่วมแบบมีการเจรจาต่อรอง (collective bargaining) การร่วมเจรจาต่อรองเป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมผู้บริหารหลายคนมักไม่ยอมรับ เพราะเป็นการเจรจาต่อรองกับฝ่ายบริหาร การร่วมเจรจาต่อรองเป็นตัวแทนของความต้อการเพื่อให้มีข้อมูลบางอย่างในการตัดสินใจ

4.4 การมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย องค์กรที่มีลักษณะเป็นแบบประชาธิปไตย จะให้ความสำคัญพนักงานในการตัดสินใจมากกว่าหรืออย่างน้อยที่สุดเท่ากับความต้อการของการเป็นเจ้าของ

อคิน ระพีพัฒน์, และเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527, หน้า 16) ได้เสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมจากประสบการณ์ภาคปฏิบัติ โดยมีขั้นตอนในการมีส่วนร่วม ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาของชุมชน ขั้นตอนนี้เป็นส่วนแรกที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าชุมชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหา และค้นหาสาเหตุของปัญหาด้วยตนเองได้แล้ว กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์ เพราะชุมชนจะขาดความเข้าใจมองไม่เห็นความสำคัญของโครงการนั้นสิ่งทีแน่นอนที่สุดก็คือชุมชนเป็นผู้อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุด

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม โดยให้เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาทำหน้าที่เป็นเพียงเพื่อนของประชาชนในการช่วยกันวางแผน เพราะถ้าเราไม่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนนี้ โอกาสที่ชาวชนบทจะได้รับการศึกษา และพัฒนางานเองในการวางแผนดำเนินงานก็จะหมดไป

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ถึงแม้ว่าชาวชนบทในชุมชนจะยากจนหรือขาดแคลนทรัพยากรแต่ชุมชนก็มีทรัพยากรที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงานได้ อย่างน้อยชุมชนก็มีแรงงานของตนเอง เป็นขั้นต่ำสุดที่จะเข้าร่วมได้ในหลาย ๆ แห่งของชุมชน การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้เขาเกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของจะทำให้ชุมชนเกิดความรัก และความหวงแหน

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญยิ่ง เพราะถ้าหากการติดตามและการประเมินผลการมีส่วนร่วมของชุมชนเพราะชุมชนจะได้รับทราบผลการปฏิบัติว่างานที่ทำไปจะได้รับประโยชน์อย่างไรหรือไม่

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542, หน้า 13-14) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดประชาธิปไตยและหลักการเบื้องต้นของการมีส่วนร่วมคือ การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเขาอย่างเต็มที่รวมทั้งการเป็นเจ้าของและความต้องการในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

จากที่กล่าวมาแล้วนั้น สรุปได้ว่า รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมเป็นการร่วมกันคิดกันปฏิบัติโดยมีขั้นตอนสำคัญ ดังต่อไปนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและหาสาเหตุของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536, หน้า 179-181) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนา ดังนี้

5.1 ปัจจัยทางด้านบุคคลบุคคลที่จะทำงานพัฒนาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของประชาชนต้องสร้างเงื่อนไขของบทบาทของตนให้พร้อมที่จะเข้าไปทำงานและให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยต้องมีทัศนคติและจิตใจสำนึกต่อประชาชนอย่างเหมาะสม เช่น การยอมรับศักดิ์ศรีของประชาชนเท่าเทียมกับตน การมีความเชื่อและเคารพในตัวประชาชน การพร้อมที่จะเรียนรู้จากประชาชน และให้โอกาสแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นริเริ่มและร่วมในกิจกรรมการพัฒนาและการส่งเสริมให้เหมาะสมในขณะเดียวกันควรให้โอกาสผู้นำชุมชน รวมไปถึงบุคคลที่มีความคิด ริเริ่มในการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาให้มีบทบาทในการพัฒนาอย่างเต็มตามความสามารถ

5.2 ปัจจัยด้านการบริหาร เป็นผลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามระเบียบราชการหรือองค์กรพัฒนาเอกชน ควรนำมาใช้ให้มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติพอสมควร เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ค่อนข้างเป็นอิสระและไม่ผูกพันกับระเบียบราชการมากเกินไป

5.3 ปัจจัยด้านโครงสร้างชุมชน แบ่งออกเป็นหลายองค์ประกอบ

5.3.1 ลักษณะความสัมพันธ์ของชุมชน ชุมชนใดที่มีความสัมพันธ์ในชุมชนเป็นลักษณะปฐมภูมิ รู้จักกันเป็นญาติพี่น้อง การมีส่วนร่วมจะดีกว่าที่มีประชาชนจากแห่งและต่างวัฒนธรรมมาอยู่ด้วยกัน โดยมีฐานะความเป็นอยู่และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันแบบทุติยภูมิ

5.3.2 โครงสร้างของประชากร ชุมชนที่มีโครงสร้าง วัยประชากร วัยแรงงานมากการมีส่วนร่วมจะมีมากกว่าโครงสร้างชุมชนที่มีวัยแรงงานย้ายออกไปทำงานที่อื่น

5.3.3 วัฒนธรรมชุมชนที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เช่น การมีคนในชุมชนมีความเห็นอกเห็นใจและการเห็นความสำคัญต่อการช่วยเหลือผู้อื่น จะทำให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมกันในชุมชนมากกว่าชุมชนที่ต่างคนต่างอยู่

5.3.4 ค่านิยมของชุมชน เช่น ค่านิยมการนับถือผู้อาวุโส หรือผู้นำชุมชน ทำให้ผู้นำชุมชนเป็นแกนนำที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้

5.3.5 คุณภาพของประชากร ในชุมชนที่มีประชากรที่มีคุณภาพดี เช่น ฐานะรายได้ดี การศึกษาดีมีทัศนคติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีความตื่นตัวในการพึ่งตนเอง จะเอื้ออำนวยให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมของชุมชนมากกว่า

5.3.6 โครงสร้างของอำนาจ หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจของกลุ่มในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ซึ่งโดยมากมักมีฐานะดี มีความรู้และประสบการณ์มากกว่าคนอื่น ถ้าผู้นำเห็นประโยชน์ในการมีส่วนร่วม ก็จะเป็นแกนนำในการมีส่วนร่วมของประชาชน

5.3.7 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ถ้าชุมชนตั้งถิ่นฐานมีลักษณะเป็นกลุ่มจะให้ประชาชนรู้จักกันและทำกิจกรรมร่วมกันมากกว่าชุมชนที่ตั้งอยู่อย่างกระจัดกระจายยากต่อการรวมกลุ่ม

5.3.8 ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมของชุมชน ชุมชนใดมีทรัพยากรและมีสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ดีเช่น เป็นชุมชนที่อยู่ในเขตชลประทานหรือประชาชนมีการศึกษาดี มีรายได้จากการเกษตรสม่ำเสมอทุกปี จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและความต้องการของชุมชนดีกว่าชุมชนที่ขาดทรัพยากรและมีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี

จากปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า ปัจจัยนั้นเป็นตัวกระตุ้นให้การมีส่วนร่วมนั้นประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น อาจแบ่งเป็นปัจจัยทางด้านบุคคล ด้านการบริหาร และด้านโครงสร้างชุมชน

6. ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

สถาบันทางครอบครัวเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการศึกษา เป็นพื้นฐานโครงสร้างทางสังคมที่ก่อให้เกิดกระบวนการสร้างพฤติกรรมและวัฒนธรรมของเด็ก ประสิทธิภาพภายในครอบครัวมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างค่านิยม ทัศนคติ ความเชื่อ พฤติกรรม และบุคลิกภาพ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาโดยส่วนรวมการอบรมเลี้ยงดูมีส่วนสำคัญมากต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและสร้างความเชื่อมั่นเด็กแต่ละคนมีพื้นฐานที่แตกต่างกันอย่างยิ่งแม้ว่าจะเกิดจากพ่อแม่เดียวกัน ดังนั้นการเลี้ยงดูเด็กจึงต้องสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก วิธีการเลี้ยงดูที่ได้ผลดีกับเด็กคนหนึ่งอาจได้ผลตรงกันข้ามเมื่อนำไปใช้กับเด็กอีกคนหนึ่ง ดังนั้นการดูแลให้การศึกษาจึงต้องจัดให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน มีงานวิจัยหลายเล่มพบว่า การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ในการศึกษาของลูก มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความสำเร็จ

ของลูกมากกว่าคุณภาพของโรงเรียนครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญมากในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กถ้าครอบครัวประสบความสำเร็จแล้ว โรงเรียนก็ไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เด็กเรียนรู้มากที่สุดจากเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันที่อยู่รอบตัว จากการสังเกต การกระทำของพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กพ่อแม่ต้องเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก โดยพยายามเปิดโอกาสให้เด็กได้รู้จักวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ดังนั้นการสอนกระบวนการคิด การตัดสินใจให้กับเด็ก จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ด้านการศึกษา ไม่ได้ส่งผลต่อความสำเร็จทางด้านการศึกษาเท่าไร แต่ยังมีผลต่อความสำเร็จในชีวิตของเด็กด้วย ครอบครัวที่เห็นความสำคัญของการศึกษาและมีการเตรียมเด็กสำหรับประสบการณ์ทางสังคมมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จมากกว่าเด็กที่พ่อแม่ไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นรูปแบบการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับยุคสมัย ที่เน้นให้บุคคลมีสิทธิเสรีภาพในการเรียนรู้กว้างขวางขึ้น และมีแนวโน้มการจัดการศึกษาแบบนี้จะขยายจำนวนมากขึ้น (ณรรฐวรรณ, ม.ป.ป.) สมาชิกครอบครัวได้ประโยชน์จากการเข้ากิจกรรมมีส่วนร่วมดังนี้

1. พ่อแม่มีโอกาเลือกและปรับแนวทางการจัดหลักสูตรและการสอนให้เหมาะกับแบบแผนชีวิต ความเชื่อ ตลอดจนความต้องการและความพร้อมของเด็กได้อย่างยืดหยุ่น
2. เด็กมีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงแทนที่จะเรียนแต่หนังสือและฟังคำบรรยาย

ตัวเด็ก

1. ได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายกว่าในหลักสูตร
2. มีความสนใจเป็นเอกเทศมากขึ้น

ครูผู้สอน

1. มีโอกาสสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในแต่ละครอบครัวอย่างมีความหมาย
2. มีโอกาสสังเกตเห็นความสัมพันธ์ของเด็กกับสมาชิกครอบครัว

จากประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สรุปได้ว่าพ่อแม่ซึ่งถือว่าเป็นครูคนแรกของลูก เป็นครูตลอดชีวิตของลูก ในอดีตที่ผ่านมาพ่อแม่ไม่มีโอกาสจัดการศึกษาโดยตรงให้ลูกด้วยตนเอง และถ้าลูกไม่ไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนก็ถือว่า ผิดกฎหมายการศึกษา ซึ่งปัจจุบันจึงเป็นโอกาสที่ดี ดังนั้นรัฐจึงกำหนดแนวทางนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาเด็กโดยครอบครัวเป็นสิ่งที่ได้รับการยกย่องในสังคมมากขึ้น แต่มีสิ่งทีทุกฝ่ายจะต้องให้ความตระหนักค่อนข้างมากในสองประเด็นหลัก ซึ่งได้แก่ประเด็นแรก ทำอย่างไรที่จะให้เด็กที่ได้รับการศึกษาทางเลือกนี้เท่าเทียมกับเด็กที่ได้รับการศึกษาทั่วไป ทั้งในเรื่องการพัฒนาการทางสมองและร่างกาย ให้เป็นไปตามปกติเหมือนเด็กอื่น ๆ ที่เรียนใน

โรงเรียนปกติ ส่วนประเด็นที่สอง จะมีแนวทางส่งเสริมสนับสนุนอย่างไรที่จะให้พ่อแม่จะต้องดูแลเด็กอย่างจริงจัง และมีเวลาเอาใจใส่ลูกอย่างใกล้ชิดตลอดจนความรู้ ความสามารถ และคุณสมบัติเพียงพอที่จะสอนได้อีกทั้งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนการสอนหลักสูตร การวัดผลประเมินผลเป็นอย่างดี และที่สำคัญพ่อแม่ต้องมีความมั่นใจเชื่อมั่นในตนเอง มีความพร้อม มีเวลา และมีระเบียบในตนเองจึงจะมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนได้ (ณรรฐวรรณ, ม.ป.ป.)

7. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง

7.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

ไลอันส์ 롭บินส์, และสมิทท์ (Lyons, Robbins, & Smith) (ธีรภัทร์ เจริญดี, 2542, หน้า 20) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครองและครู จะช่วยให้โปรแกรมการมีส่วนร่วมประสบผลสำเร็จได้ หลักสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านและโรงเรียน มี 3 ประการคือ

1. พยายามเข้าถึงผู้ปกครองทุกคน
2. ใช้การติดต่อสื่อสาร 2 ทาง
3. มีผู้นำกิจกรรมที่กระชับกระเฉง

ธีรภัทร์ เจริญดี (2542, หน้า 15) ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่กล่าวมาข้างต้น สามารถแยกพิจารณาออกได้เป็น 2 นัยยะ คือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบระหว่างผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษา นับตั้งแต่การระบุปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การประเมินผล ส่วนอีกนัยยะหนึ่ง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึงงานหรือกิจกรรมทางการศึกษาที่ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วม

น้ำทิพย์ เสือสารรัตน์ (2546, หน้า 32) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานกับโรงเรียน ครู และชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผนโดยมีจุดมุ่งหมายในการช่วยกันพัฒนาให้เด็กเจริญเติบโตอย่างเต็มศักยภาพ

จากความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษานั้นเป็นกิจกรรมส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบ้าน และโรงเรียน ต่อพัฒนาการความก้าวหน้าของเด็กในทุก ๆ ด้าน อีกทั้งประสานความร่วมมือในการร่วมกันแก้ปัญหาระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นลำดับขั้นตอนอีกด้วย

7.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

ดุมัส (Dumas) (ธีรภัทร์ เจริญดี, 2542, หน้า 38) ว่าเด็กที่มาจากครอบครัวซึ่งเห็นความสำคัญของการศึกษาและมีการเตรียมเด็กสำหรับประสบการณ์ทางสังคม

มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จมากกว่าเด็กที่พ่อแม่ผู้ปกครอง ไม่ได้ให้ความสำคัญ และจากผลงานวิจัยทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยมิชิแกน ในปี 1993 พบว่า เด็กที่มีผลการเรียนดีที่มาจากประเทศในแถบเอเชีย มักจะมาจากครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาและมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาของเด็กผลจากการศึกษายังพบว่า การเอาใจใส่ดูแลของพ่อแม่ผู้ปกครอง ที่บ้านมีอิทธิพลต่อการศึกษาของเด็กเป็นสองเท่ามากกว่าอิทธิพลด้านสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

นำทิพย์ เสือสวรรค์ (2546, หน้า 28 – 29) หน้าที่การให้การศึกษาแก่เด็ก ไม่ใช่หน้าที่ของโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว พ่อแม่ผู้ปกครองมีบทบาทและอิทธิพลอย่างมากต่อกระบวนการศึกษาการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งนี้เพราะบ้านเป็นสถาบันสำคัญอันดับแรกที่สร้างให้เด็กเป็นบุคคลที่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข เด็กจะสามารถเจริญเติบโตได้มากเพียงใด มีความสามารถในการปรับตัวให้กับสิ่งแวดล้อมได้ดีเพียงใดนั้น อยู่ที่บทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นสำคัญถึงแม้เด็กวัยนี้จะเข้าโรงเรียนแล้วก็ตาม แต่บ้านก็ยังเป็นสิ่งแวดล้อมสำคัญที่มีอิทธิพลต่อเด็ก ผู้ปกครองต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะเข้าไปช่วยกำกับดูแลโรงเรียน

กล่าวโดยสรุป ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษานั้น เป็นการให้การศึกษาแก่เด็ก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมก่อให้เกิดการรับผิดชอบร่วมกันเพื่อพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้

การจัดการศึกษาของโรงเรียนท้ายพิบูล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68)

1. ประวัติโรงเรียนท้ายพิบูล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68)

เมื่อ ปี พ.ศ. 2505 พระราชวิมลโมลี เจ้าอาวาสวัดพระพุทธรบาท เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี ได้เห็นความยากลำบากของนักเรียนในหมู่บ้านท้ายพิบูล ซึ่งต้องไปเรียนโรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเป็นระยะทางไกลจึงเริ่มให้สร้างโรงเรียนในบริเวณของวัด เนื้อที่ประมาณ 8 ไร่ 2 งาน และมอบวัสดุก่อสร้างโรงเรียนเมื่อเดือนสิงหาคม 2505 โดยมีแม่ชีทรัพย์ เอลกวัณณ์และนายบุญธรรม เอลกวัณณ์ เป็นผู้เสียสละทรัพย์รวมค่าแรงทั้งหมดคิดเป็นเงิน 110,000 บาท พร้อมทั้งซื้ออุปกรณ์ที่ขาดแคลน โรงเรียนได้ก่อสร้างตามแบบแปลน ป.1 ขนาด 8 x 27 เมตร พื้นไม้ยาง ดีฝ้า บานประตู หน้าต่างยังไม่มี พร้อมกับเตรียมโครงการไว้ต่อเติมอีก 12 เมตร

โรงเรียนเปิดเรียนเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2505 โดยรับนักเรียนจากโรงเรียนวัดพระพุทธรบาท จำนวน 274 คน มีครูทำการสอน 4 คน มีนายวิศิษฐ์ อินทรทิตติ เป็นครูใหญ่ ใช้ชื่อว่า โรงเรียนท้ายพิบูล

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติเงินงบประมาณ 4,500 บาท ดีฝ้า ดีฟ้า ติดประตูหน้าต่างและต่อเติมอีก 1 ห้อง ขนาด 8 x 6 เมตร โรงเรียนหลังนี้มีขนาด 8 x 45 เมตร

เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2508 นายผล กรอบเพชร ครูตรีโรงเรียนวัดนายาวมา ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ตรีแทนนายวิศิษฐ์ อินทรทิตติ และในปี 2509 กระทรวงศึกษาธิการ ได้แต่งตั้งนายผล กรอบเพชร เป็นครูใหญ่โทโรงเรียนห้ายพิกุล

ต่อมา กองสลากกินแบ่งรัฐบาลได้อนุมัติเงินเพื่อก่อสร้างอาคารเรียน 1 หลัง ตามแบบ 008 เป็นจำนวนเงิน 280,000 บาท ขนาด 9 x 72 เมตร 4 ห้อง ห้องเรียนมีมุขกลาง ก่อสร้างเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2509 สร้างเสร็จเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2510 ใช้ชื่อของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลต่อท้ายโรงเรียนห้ายพิกุล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68)

2. ภูมิหลังและสภาพปัจจุบัน

โรงเรียนห้ายพิกุล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68) ตั้งอยู่ที่ หมู่ 6 ตำบล พระพุทธบาท อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนตั้งอยู่ในที่ดินของวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร จำนวนเนื้อที่ประมาณ 8 ไร่ 2 งาน

เมื่อ ปี พ.ศ. 2505 พระราชวิมลโมลีเจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี ได้เห็นความยากลำบากของนักเรียนในหมู่บ้านห้ายพิกุล ซึ่งต้องไปเรียนโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเป็นระยะทางไกลจึงเริ่มให้สร้างโรงเรียนในบริเวณของวัด โดยมีแม่ชีทรัพย์ เอลกวิวัฒน์ และนายบุญธรรม เอลกวิวัฒน์ เป็นผู้เสียสละทรัพย์ โรงเรียนเปิดเรียน เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2505 โดยรับนักเรียนจากโรงเรียนวัดพระพุทธบาท จำนวน 274 คน

ต่อมา กระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติเงินงบประมาณสร้างอาคารเรียน 1 หลัง ตามแบบ 008 เป็นจำนวนเงิน 280,000 บาท สร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2510 ใช้ชื่อของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลต่อท้ายโรงเรียนห้ายพิกุล(สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68)

โรงเรียนเจริญเติบโตเรื่อยมาจากอาคารเรียนไม้เพียง 1 หลัง ต่อมาในปี พ.ศ.2535 ได้งบประมาณสร้างอาคารเอนกประสงค์แบบ สปช. 205/26 1 หลัง ราคา 1,099,940 บาท และปี พ.ศ. 2538 ได้งบประมาณสร้างอาคารเรียนแบบ สปช.2/28 ขนาด 3 ชั้น จำนวน 12 ห้องเรียน 1 หลัง ราคา 4,311,355 บาท

ปี พ.ศ.2538 โรงเรียนเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

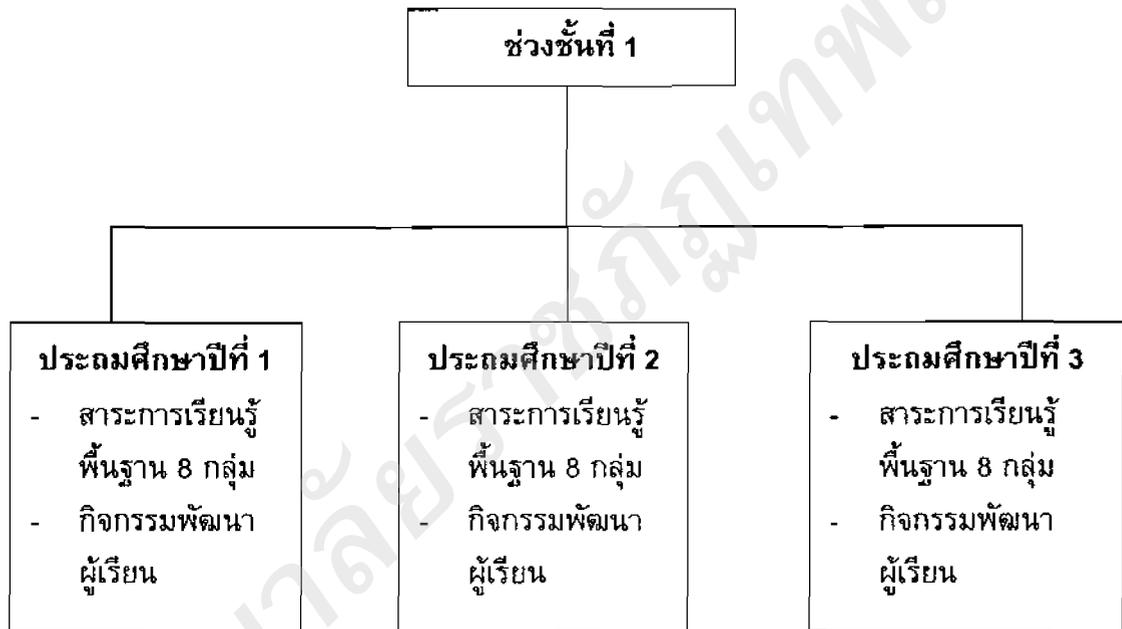
3. การจัดการเรียนการสอนในสภาพปัจจุบันของโรงเรียน

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แบ่งออกเป็น 2 ช่วงชั้น

ช่วงชั้นที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 3

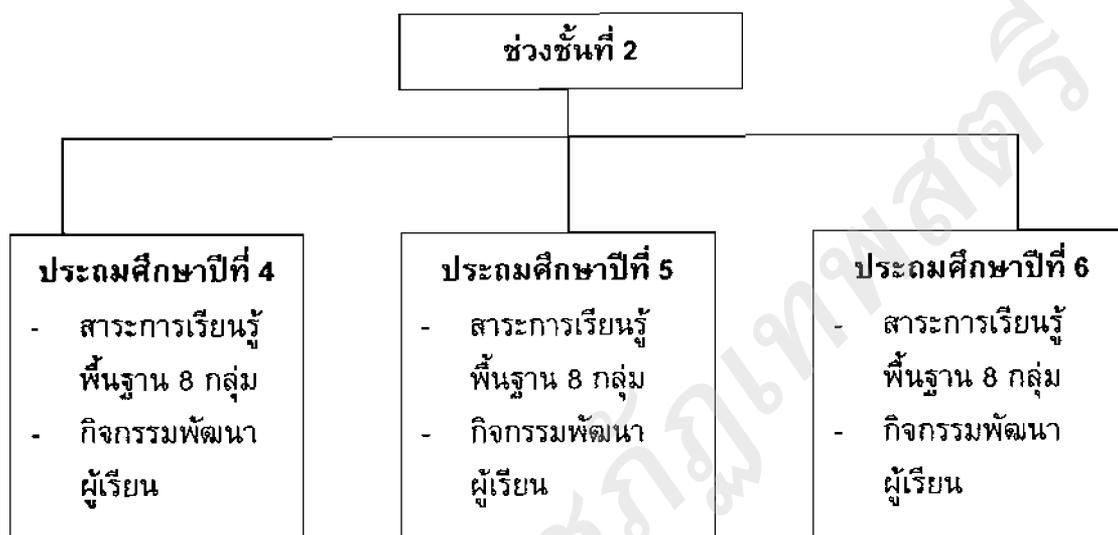
ช่วงชั้นที่ 2 ประถมศึกษาปีที่ 4 – ประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนท้ายพิกุล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68) ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 1, 2 ดังนี้

ภาพ 3 การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนท้ายพิกุล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68) ช่วงชั้นที่ 1

ที่มา : (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535, หน้า 39)

ภาพ 4 การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนท้ายพิบูล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68) ช่วงชั้นที่ 2

ที่มา : (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, 2535, หน้า 39)

3.1 วิสัยทัศน์ (vision)

โรงเรียนท้ายพิบูล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68) มุ่งจัดการศึกษาให้นักเรียนมีความรู้คู่คุณธรรม และมีความสามารถ เต็มตามศักยภาพ อนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย

3.2 ด้านผู้เรียน

1. สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความคิดสร้างสรรค์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย
2. พัฒนานักเรียนให้มีความใฝ่รู้ ความสามารถตามศักยภาพพร้อมทั้งสอดแทรกคุณธรรม
3. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

3.3 ด้านกระบวนการ

1. พัฒนาทรัพยากรบุคคลในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม มีความรู้ ความชำนาญในสาขาวิชาและในงานที่รับผิดชอบมากยิ่งขึ้น
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3.4 เป้าหมาย (goal)

3.4.1 ด้านผู้เรียน

1. นักเรียนมีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความสามารถในการอ่าน การเขียน

2. นักเรียนรู้และเข้าใจถึงความสามารถตามธรรมชาติของ ตนเองและ พัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ

3. นักเรียนมีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความขยัน และ ซื่อสัตย์

4. นักเรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมไทย รวมทั้ง ภูมิปัญญาไทย

3.4.2 ด้านกระบวนการ

1. สถานศึกษาและชุมชนมีบทบาทร่วมกันในการจัดการศึกษาและ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. การวัดและประเมินผลมีความสอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียน

3. ผู้เรียนและบุคลากรทุกฝ่ายได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการ การอย่างมีระบบ และมีคุณภาพ

3.4.3 ด้านปัจจัย

1. ผู้เรียนมีการพัฒนาความรู้ทางด้านทักษะกระบวนการ จนเกิด ผลสัมฤทธิ์ทางภูมิปัญญาตามสภาพความสำเร็จของแต่ละคน

2. ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการจัดบรรยากาศและสภาพ แวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียน

3.5 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนท่ายพิบูล (สำนักงานสลากกินแบ่ง สงเคราะห์ 68)

3.5.1 มีความซื่อสัตย์สุจริต

1) มีระเบียบวินัย

2) มีความซื่อสัตย์

3) ตรงต่อเวลา

4) มีน้ำใจ

5) มีความรับผิดชอบ

3.5.2 มีความเชื่อศรัทธาในศาสนา

1) เสริมสร้างทำนุบำรุงศาสนา

2) สำนวาม และให้ความเคารพในศาสนา

3) ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา

3.5.3 มีความเป็นผู้นำ

1) สามารถทำงานเป็นทีม

2) มีวิจาร์ณญาณ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

- 3) กล้าแสดงความคิดเห็น
  - 4) มีมนุษยสัมพันธ์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 3.5.4 ความเป็นกุลสตรี และสุภาพบุรุษ
- 1) แต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะ
  - 2) มีสัมมาคารวะ
  - 3) มีกิริยามารยาทที่อ่อนหวาน
- 3.5.5 รักการเรียน ใฝ่เรียนใฝ่รู้
- 1) เข้าเรียนตรงเวลา
  - 2) มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ
  - 3) รักการอ่าน
  - 4) มีความกระตือรือร้นในการเรียน
- 3.5.6 มีความเอื้ออาทรและช่วยเหลือผู้อื่น
- 1) มีความเมตตา
  - 2) มีน้ำใจ
  - 3) มีความเสียสละ
- 3.5.7 รักชีวิต เห็นคุณค่าของผู้อื่น
- 1) ยอมรับในข้อดี ข้อเสียของตนเองและผู้อื่น
  - 2) มีความต้องการพัฒนาความสามารถของตนเอง
- 3.5.8 รู้จักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต
- 1) มีระเบียบ
  - 2) ทำงานอย่างเป็นระบบ
  - 3) รอบคอบในการทำงาน
  - 4) มีความรับผิดชอบ
- 3.5.9 รักสงบ มีสันติ ร่าเริงแจ่มใส
- 1) รู้จักให้อภัย
  - 2) ร่าเริง แจ่มใส

แผนงานของโรงเรียน

โรงเรียนได้กำหนดแผนการดำเนินงานระยะ 5 ปีขึ้น เพื่อโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ จะได้สอดคล้องกับปรัชญา เป้าหมายและนโยบายของโรงเรียน โดยแบ่งออกเป็น 7 แผนงาน ดังตารางแสดงโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนท้ายพิบูล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68)

ตาราง 1 แผนงานการจัดการและบริหารทั่วไป

วัตถุประสงค์	ยุทธศาสตร์	สภาพความสำเร็จ
เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณและระบบการใช้จ่ายของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามนโยบาย และแนวทางพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน	1. จัดระบบการเงินที่ก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน	มีการจัดทำงบประมาณและการใช้จ่ายของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ตอบสนองต่อนโยบายและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
เพื่อให้ระบบเอกสารและการเบิก-จ่ายวัสดุ-ครุภัณฑ์มีความคล่องตัวและเกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติ	2. จัดระบบเอกสารและการเบิกจ่ายวัสดุ-ครุภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	ระบบเอกสารและการเบิกจ่ายวัสดุ-ครุภัณฑ์มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงาน

ตาราง 2 แผนงานวิชาการ

วัตถุประสงค์	ยุทธศาสตร์	สภาพความสำเร็จ
บุคลากรทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจงานด้านวิชาการ และมีการพัฒนาศักยภาพ อยู่เสมอ	1. พัฒนาคุณภาพบุคลากรให้เป็นผู้ที่มีความรู้ด้านงานวิชาการเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน	บุคลากรเป็นผู้มีความรู้ มีศักยภาพ มีการพัฒนางานด้านวิชาการอยู่เสมอ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีการพัฒนาการ อย่างเหมาะสม	2. ครูมีเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลายในกระบวนการเรียนการสอน	นักเรียนส่วนใหญ่มีพัฒนาการที่ต่อเนื่องทั้งทางด้านวิชาการ เรียนรู้
ทรัพยากรทางด้านวิชาการและอัตรากำลังได้ใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าและมีการบำรุงรักษาอย่างเป็นระบบ	3. จัดสรรทรัพยากรทางวิชาการและอัตรากำลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ	ทรัพยากรทางวิชาการถูกจัดสรรอย่างเป็นระบบและบุคลากรได้ทำหน้าที่ตามศักยภาพของตนได้ใช้ความสามารถอย่างมีประสิทธิภาพ

ตาราง 2 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	ยุทธศาสตร์	สภาพความสำเร็จ
การประเมินผลการเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่กระทรวงกำหนด งานทะเบียนนักเรียนเป็นระเบียบและเป็นปัจจุบัน สามารถออกหลักฐานการเรียนให้นักเรียนได้อย่างรวดเร็ว	4.วางระบบงานทะเบียนวัดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว	การจัดทำทะเบียนแสดงผลการเรียนถูกต้องตามระเบียบกระทรวง การจัดทำทะเบียนนักเรียนเป็นปัจจุบันและสามารถออกหลักฐานการเรียนได้ทันความต้องการ

ตาราง 3 แผนงานพัฒนาการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์	ยุทธศาสตร์	สภาพความสำเร็จ
ครูเป็นนักวิชาการ ครูสามารถนำความรู้ด้านวิชาการไปใช้จัดกระบวนการเรียนการสอนได้	1.พัฒนาครูให้เป็นนักวิชาการและสามารถนำความรู้ด้านงานวิชาการไปใช้กับกระบวนการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี 2.ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถด้านวิชาการตามเกณฑ์ของโรงเรียน	ครูเป็นผู้มีความรู้ดีด้านงานวิชาการ และสามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนได้เหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียน นักเรียนได้แสดงความสามารถเฉพาะด้านของนักเรียน

ตาราง 4 แผนงานอาคารสถานที่

วัตถุประสงค์	ยุทธศาสตร์	สภาพความสำเร็จ
สามารถจัดทำ ดูแลและตกแต่งสถานที่บริเวณโรงเรียนให้อยู่ในสภาพดี สะอาด เรียบร้อย ปลอดภัย สวยงาม และสามารถใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	1. จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน	สภาพของอาคารเรียน ห้องเรียน ห้องประกอบและบริเวณทั่วไปสะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น สวยงาม มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเอื้อต่อการเรียนการสอน

ตาราง 4 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	ยุทธศาสตร์	สภาพความสำเร็จ
สามารถจัดอาคารเรียนและห้องประกอบให้อยู่สภาพใช้การได้ดี มั่นคง แข็งแรง สะอาด สวยงาม มีระเบียบเรียบร้อย เหมาะกับการใช้งานและสภาพของโรงเรียน นักเรียนได้มีแหล่งแสดงผลงานการศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อที่กำหนดให้เพิ่มเติมจากในห้องเรียน	2. วางระบบการดูแล บำรุงรักษาอาคารสถานที่อย่างมีประสิทธิภาพ	โรงเรียนมีระบบการดูแล บำรุงรักษาอาคารสถานที่อย่างมีประสิทธิภาพ

ตาราง 5 แผนงานบุคลากร

วัตถุประสงค์	ยุทธศาสตร์	สภาพความสำเร็จ
เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ประสพการณ์ตรงตามสาขาวิชา	1. ส่งเสริมบุคลากรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถตรงตามสายงานเพื่อปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ	โรงเรียนมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถตรงตามสาขาที่ต้องการ
บุคลากรเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการให้ความรู้ ด้านคุณธรรมจริยธรรมและมีความเสียสละเพื่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน	2. ส่งเสริมบุคลากรเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมตามมาตรฐานวิชาชีพครู	บุคลากรพัฒนาตนเองในเรื่องการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและมุ่งมั่นพัฒนา นักเรียนด้วยความรักและเมตตาต่อศิษย์

ตาราง 6 แผนงานกิจการนักเรียน

วัตถุประสงค์	ยุทธศาสตร์	สภาพความสำเร็จ
<p>เพื่อให้นักเรียนได้รับการด้านโภชนาการอย่างถูกต้องตามหลักโภชนาการ</p> <p>โรงเรียนสามารถจัดบริการด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>เพื่อให้นักเรียนได้รับความคุ้มครอง ด้านสวัสดิการและความปลอดภัยจากโรงเรียน</p> <p>เพื่อช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจนักเรียนในทุกด้าน</p> <p>เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รู้จักตนเองและสามารถแก้ปัญหาและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้</p> <p>โรงเรียนสามารถรวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ ของนักเรียนได้อย่างมีระบบ</p> <p>เพื่อให้นักเรียนรักสถาบันชาติศาสนา พระมหากษัตริย์ และเคารพสถาบันที่นักเรียนศึกษาอยู่</p> <p>โรงเรียนสามารถแก้ไขปัญหาความประพฤติของนักเรียนได้และโรงเรียนปลอดสารเสพติดทุกชนิด</p>	<p>1. โรงเรียนจัดบริการด้านโภชนาการและสุขอนามัยที่เหมาะสมและเพียงพอ</p> <p>2. จัดสวัสดิการความปลอดภัยให้แก่นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>3. มีการจัดบริการแนะแนวทุกด้านทั่วถึงและเป็นระบบ</p> <p>4. เสริมสร้างให้นักเรียนเป็นผู้มีจิตใจดีและมีทัศนคติที่ดีต่อสถาบัน</p> <p>5. จัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาความประพฤติของผู้เรียนอย่างได้ผล</p>	<p>นักเรียนได้รับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะและถูกหลักโภชนาการ</p> <p>นักเรียนได้รับการบริการด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น</p> <p>นักเรียนได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพด้านต่างๆ ทุกคน</p> <p>ครูรู้จักและเข้าใจนักเรียนดีขึ้นจนสามารถเป็นผู้แนะวิธีการแก้ไขปัญหาแก่นักเรียนได้</p> <p>นักเรียนแก้ไขปัญหาได้และอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมอย่างมีความสุข</p> <p>โรงเรียนมีข้อมูลของนักเรียนครบตามความต้องการ</p> <p>นักเรียนมีสภาพจิตใจที่ดีเป็นผู้เชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และมีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันศึกษาของตนเอง</p> <p>นักเรียนเป็นผู้ที่มีวินัยดีตามระเบียบของโรงเรียนและโรงเรียนเป็นสถานที่ปลอดสารเสพติดทุกชนิด</p>

ตาราง 7 แผนงานสัมพันธ์ชุมชน

วัตถุประสงค์	ยุทธศาสตร์	สภาพความสำเร็จ
เพื่อสร้างเจตคติที่ดีและ สถานสัมพันธ์อันดีระหว่าง โรงเรียนกับผู้ปกครอง นักเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ในการพัฒนาการเรียน การสอน	1. พัฒนาความคิด เจตคติที่ดี ของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อ โรงเรียนเพื่อประสาน ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน	โรงเรียนและผู้ปกครอง นักเรียนมีความสัมพันธ์ อันดีต่อกัน ผู้ปกครองนักเรียนให้ความ ร่วมมือกับงานด้านต่าง ๆ แก่โรงเรียนเป็นอย่างดี
โรงเรียนและชุมชนมี ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โรงเรียนมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีร่วมชุมชน	2. สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี ระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน	โรงเรียนและชุมชนมี ความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

กิตติชัย การโสภณ (2536, หน้า 160-179) ได้ศึกษาวิจัยในเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จังหวัดอุดรธานี ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ว่า ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพียง 3 ขั้นตอน คือ มีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลในขั้นตอนการสำรวจปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับอาชีพในชุมชน มีส่วนร่วมประชุมเพื่อให้ข้อเสนอแนะในขั้นตอนการกำหนดจุดประสงค์ และเนื้อหาของหลักสูตร และมีส่วนร่วมเป็นเพื่อให้ข้อเสนอแนะในขั้นตอนการกำหนดจุดประสงค์ และเนื้อหาของหลักสูตร และมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรในการนำหลักสูตรไปจัดการเรียนการสอน ส่วนขั้นตอนการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนการประชุมเพื่อดำเนินการ ขั้นวิเคราะห์ตัดสินใจเลือกอาชีพ เพื่อนำมาทำหลักสูตรท้องถิ่น และขั้นตอนการสร้างหลักสูตร ประชาชนไม่มีส่วนร่วมทุกเงื่อนไขที่ศึกษาส่งผลกระทบต่อความร่วมมือของประชาชนทั้งสิ้น ส่วนเงื่อนไขที่เกี่ยวกับหลักสูตรที่ตายตัว ไม่เปิดกว้างให้มีการปรับปรุง เพื่อให้สนองความต้องการของชุมชนเพราะหลักสูตรและแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2535 ได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นทำได้ แต่ท้องถิ่นไม่มีความพร้อมที่จะจัดทำและนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ ส่วนเงื่อนไขที่ส่งผลต่อ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา สรุปได้ดังนี้ ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถและประสบการณ์ เรื่องการมีส่วนร่วม ของครูและประชาชน การเห็นความสำคัญ ความสนใจ ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ความสามารถของประชาชน และองค์กรประชาชน เป็นเงื่อนไข และเป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ให้นักชนเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน ทั้งโรงเรียนขาดการส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนเข้าร่วมความยากจนของประชาชน ทรัพยากร และงบประมาณ ก็เป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ค่านิยมที่คิดว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐ ประชาชนเป็นฝ่ายที่จะขอรับเท่านั้น ผู้ศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาคือต้องเปิดโอกาส และพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ปรับค่านิยมที่คิดว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐมาเป็นหน้าที่ร่วมกันระหว่างประชาชนกับรัฐ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมเข้ามารับผิดชอบการจัดการศึกษามากขึ้น ส่งเสริมให้ครูสร้างตัวอยู่ในชุมชน เพื่อช่วยพัฒนาท้องถิ่น และกำหนดให้แต่ละท้องถิ่นมีหลักสูตรของตนเองตามความเหมาะสม รัฐผ่อนคลายนโยบายการควบคุมโรงเรียนให้สามารถจัดการศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่นมากขึ้น

สฤณี มินตระ (2536, หน้า 162) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาในสังคมไทย : แนวคิด ปัญหา อุปสรรคและแนวทางในอนาคตผู้วิจัยได้กล่าวถึงแนวทางจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทยในด้านการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น การจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ จะต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มที่ โดยรัฐจะต้องกระจายอำนาจสู่ชุมชนท้องถิ่น หรือต้องยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการจัดการศึกษาในโรงเรียน ดังนั้นสถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทางการศึกษา และประชาชนเองต้องตระหนักถึงศักยภาพและผลักต้นตนเองเข้าไปมีส่วนร่วม เพื่อให้การจัดการศึกษาเกี่ยวพันสอดคล้องกับชุมชนมากขึ้น ผู้วิจัยได้เสนอว่าการศึกษาในปัจจุบันไม่สามารถยกระดับความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นได้เพราะการจัดการศึกษาปัจจุบัน ทำหน้าที่พัฒนาประเทศตามกระแสการพัฒนาโลกเท่านั้น ไม่ได้ทำหน้าที่พัฒนาคนตามความหมายของการศึกษาอย่างแท้จริงกระบวนการจัดการศึกษาเป็นแนวเดียวกันทั้งประเทศปราศจากความหลากหลายที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชุมชน จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนอันหลากหลายตามสภาพความเป็นจริงของประเทศได้ ผู้วิจัยได้เสนอยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหา คือ เป้าหมายหลักในการจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อประชาชนส่วนใหญ่หรือเป็นการศึกษาเพื่อปวงชนอย่างแท้จริงรัฐควรให้อิสระในการจัดการศึกษาหรือลดบทบาทการควบคุมลง เป็นการสนับสนุนให้ท้องถิ่นเป็นผู้จัดการศึกษาเอง โดยการกระจายอำนาจออกไปให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงรัฐควรมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนไม่ควรเป็นแนวเดียวกันทั้งประเทศ ควรต้องมีหลากหลายตามสภาพความ

เป็นจริง และความต้องการของชุมชนให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการแต่ละท้องถิ่นในสังคมไทย โดยศึกษาฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้สามารถประสานเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมภายนอกและวิทยาการสมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืน การกระจายอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญที่จะต้องร่วมกันผลักดันเกิดขึ้นให้ได้ ซึ่งถ้าพิจารณากระแสทางสากลประกอบแล้วก็เชื่อมั่นว่ามีความเป็นไปได้ที่จะต้องเกิดขึ้นไม่วันใดก็วันหนึ่ง แนวทางในการจัดการศึกษาที่ควรจะเป็น คือ รัฐต้องกระจายอำนาจให้แก่ชุมชน ท้องถิ่นในด้านให้ท้องถิ่นสามารถกำหนดรูปแบบ วิธีการจัดหลักสูตรการบริหารบุคคลและการบริหารงบประมาณได้อย่างอิสระและคล่องตัว

วิษุฒดา งามปลอด (2540, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนอนุบาลเอกชน สุราษฎร์ธานี เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้ปกครอง จำนวน 256 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการใช้คำร้อยละผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาในระดับอนุบาลโดย 1) ด้านการจัดการประสบการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คาดหวังให้เน้นการเตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนต่อในระดับประถมศึกษา โดยเสริมให้กล้าแสดงออกและมีทักษะในการติดต่อกับผู้อื่น การให้การบ้านควรให้ทุกวัน เป็นการคัดตัวเลข คัดตัวพยัญชนะเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ เน้นคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต 2) ด้านครูผู้สอนความคาดหวังให้ครูเอาใจใส่ต่อเด็กมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก กรณีที่เด็กมีปัญหาด้านการเรียน ครูควรเชิญผู้ปกครองมาพบเพื่อหาแนวทางช่วยเหลือนักเรียน 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน คาดหวังให้ใช้สื่อประเภทเสริมความพร้อมทางคณิตศาสตร์ และกิจกรรมอื่น โรงเรียนควรจัดหาสื่อมาเองมากกว่าที่จะให้ผู้ปกครองช่วยเหลือ และสื่อที่ใช้ควรเป็นสื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่นักเรียน 4) ด้านการจัดสภาพแวดล้อม คาดหวังให้มีห้องเรียนสะอาด ถูกสุขลักษณะ อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีเครื่องเล่นสนามไว้ในที่ที่เหมาะสม 5) ด้านการอำนวยความสะดวกและบริการอื่น ๆ คาดหวังให้มีการจัดบริการอาหารว่างและอาหารกลางวันให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ อาคารเรียนอนุบาลควรเป็นเอกเทศแยกจากอาคารอื่น ๆ โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมชมกิจกรรมของนักเรียน 6) ด้านการประเมินผล คาดหวังให้ทำการประเมินเดือนละครั้ง โดยใช้วิธีการตรวจผลงานเด็กและการสังเกตและนำเอาผลการประเมินไปพัฒนาเด็กให้ดีขึ้น

วัลภา ดุลยากร (2540, หน้า 98) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเอกชนต่อการจัดการเรียนการสอนที่พึงประสงค์ กรณีศึกษาโรงเรียนบรรจงรัตน์ จังหวัดลพบุรี ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการดำเนินการจัดการเรียนการสอน ควรเน้นการเตรียมความพร้อม เพื่อพัฒนาเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและ

สติปัญญา โดยต้องการให้เน้นวิชาการในระดับอนุบาลปีที่ 3 เพื่อเตรียมขั้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และควรมีการสอนคอมพิวเตอร์สำหรับเด็กอนุบาล คุณลักษณะของนักเรียนที่ควรเน้นคือ เรื่องมารยาท ผู้ปกครองส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับการจัดบริการนักเรียนทุกด้าน เน้นครูอนุบาลต้องจบวิชาเอกอนุบาล โดยเฉพาะครูอนุบาลควรมีความเมตตากรุณาต่อเด็กและรักเด็ก ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองควรมีการประชุมพบปะผู้ปกครองให้มากขึ้น และสภาพห้องเรียนควรมีแสงสว่างเพียงพอ การถ่ายเทอากาศดี มีลมพัดผ่านสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเน้นความปลอดภัยสะอาดและมีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการประสานงานในระดับมาก ส่วนด้านการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การกระตุนการทำงาน และการประเมินผลมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับกรรมการศึกษา ได้แก่ เวลาที่อาศัยในชุมชน การมีถิ่นกำเนิด และหรือมีที่พักอาศัยในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ การเป็นศิษย์เก่า การมีบุตรหลานเรียนอยู่ในโรงเรียน ความคาดหวังต่อโรงเรียน การมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนและความห่วงใยต่อสวัสดิภาพเด็ก ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ได้แก่ 1) คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน ด้านความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความซื่อสัตย์ และเป็นคนในท้องถิ่นโดยกำเนิด 2) คุณลักษณะของครู ได้แก่ ครูมีความประพฤติดี มีความรู้ความสามารถ มีความเอาใจใส่ต่อเด็ก มีมนุษยสัมพันธ์ดีและมีความเสียสละ 3) การปฏิบัติของโรงเรียนต่อกรรมการศึกษา ได้แก่ การให้เกียรติและการให้โอกาสการมีส่วนร่วม การเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน 4) การปฏิบัติงานของครู ได้แก่ การเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอนและความสามัคคีในหมู่ครู 5) ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่ ความมีชื่อเสียงของโรงเรียนและการบริหารเงินที่โปร่งใส ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม มี 2 กลุ่มปัจจัยคือ ปัจจัยแรกเกี่ยวกับกรรมการศึกษา ได้แก่ การไม่มีเวลาว่าง ไม่มีถิ่นกำเนิดและหรือไม่มีที่พักอาศัยในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่และปัจจัยที่สอง เกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารขาดความเป็นผู้นำ ไม่มีมนุษยสัมพันธ์ และไม่เป็นคนในท้องถิ่นโดยกำเนิด

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน “ พบว่าสิ่งสำคัญที่สุดที่เป็นสิ่งกำหนดกระบวนการและแบบแผนของการมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือเงื่อนไขทางด้านบริบทของชุมชน คือเงื่อนไขเกี่ยวกับความคิดพื้นฐาน ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน และเงื่อนไขทางด้านโรงเรียนและที่สำคัญคือ การกำหนดความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียนตรงกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในชุมชน คือ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน

คณะกรรมการโรงเรียนคณะครูและผู้ปกครองนักเรียน ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีขั้นตอนที่สำคัญ 8 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนร่วมดำเนินการ 2) การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชน 3) การสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วม 4) การสร้างกิจกรรม 5) การต่อรองเพื่อการดำเนินการ 6) การร่วมกันดำเนินการ 7) การร่วมกันประเมินผลการดำเนินการ 8) การร่วมกันรับผลประโยชน์จากการดำเนินการ

ไพรัตน์ รัตนดิลกกุล, และคนอื่น ๆ (2543, หน้า ข-ค) ศึกษาเรื่องความต้องการมีส่วนร่วมทางการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านวิชาการในการเตรียมความพร้อมของโรงเรียน โดยพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ต้องการส่งเสริมสนับสนุนประสานงานเพื่อร่วมสร้างและพัฒนาหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอน โรงเรียนควรให้บุคลากรขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเข้ามาร่วมกับโรงเรียนในการกำหนดแผน และนโยบายในการพัฒนาการศึกษาทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่โรงเรียนได้อย่างคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพ

เข็มเพชร แก่นสา (2543, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเกี่ยวกับ "การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด" พบว่า

1. ผู้แทนชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ยกเว้นความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้แทนชุมชนที่มีเพศ การศึกษา และรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้แทนชุมชนที่มีอายุและสถานภาพในชุมชนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มผู้มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี ที่เป็นผู้ปกครองท้องถิ่นและเป็นกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

3. วิธีการที่ผู้แทนชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาสนับสนุนช่วยเหลือและให้คำแนะนำ สำหรับการประเมินผลและการอนุมัติมีเพียงเล็กน้อย

4. อุปสรรคและปัญหาในการมีส่วนร่วมของผู้แทนชุมชน ในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา คือ ไม่ค่อยมีเวลา โรงเรียนไม่แจ้งให้ทราบ และไม่ได้เป็นกรรมการโรงเรียน

สิรินทิพย์ เกสร (2545, บทคัดย่อ) การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้นำชุมชนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยศึกษาตามขอบข่ายการบริหารงาน 6 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงานธุรการ การเงิน และพัสดุ ด้านงานบุคลากร ด้านงานกิจกรรมนักเรียน ด้านงานอาคารสถานที่ และด้านงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนและผู้นำชุมชน จำนวน 401 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบตรวจรายการ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t - test ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านงานวิชาการ ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนมีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมในโรงเรียนในระดับปานกลาง และมีความคาดหวังที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับมาก 2) ด้านงานธุรการ การเงิน และพัสดุ ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน มีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมในโรงเรียนในระดับน้อย และมีความคาดหวังที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในโรงเรียนในระดับมาก 3) ด้านงานบุคลากร ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน มีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมในโรงเรียนในระดับน้อย และมีความคาดหวังที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับมาก 4) ด้านงานกิจการนักเรียน ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน มีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมในโรงเรียนในระดับปานกลาง และมีความคาดหวังที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับมาก 5) ด้านงานอาคารสถานที่ ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน มีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมในโรงเรียนในระดับน้อย และมีความคาดหวังที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับมาก 6) ด้านงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน มีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมในโรงเรียนในระดับน้อย และมีความคาดหวังที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับมาก 7) บทบาทการมีส่วนร่วมที่ปฏิบัติจริง และบทบาทการมีส่วนร่วมที่คาดหวังของผู้ปกครองและชุมชนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งโดยรวมในทุกด้าน และในแต่ละด้านแตกต่างกัน

สุรัชย์ เทียนขาว (2545, หน้า 133-134) ได้วิจัยเกี่ยวกับ “แนวทางและปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี” พบว่า

1. แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1.1 ผู้ที่ควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา คือ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน คณะกรรมการของหมู่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้มีชื่อเสียงของชุมชน ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ผู้มีความรู้ประสบการณ์ทางการศึกษา ข้าราชการเกษียณอายุ ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น และผู้ปกครองนักเรียน

1.2 ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ ร่วมสำรวจความต้องการด้านการศึกษา ร่วมกำหนดนโยบายการศึกษา ร่วมในการวางแผนและจัดทำโครงการทางการศึกษา ร่วมในการกำหนดหลักสูตรการศึกษา ร่วมกำหนดสื่อการเรียนการสอน ร่วมเป็นวิทยากร ร่วมควบคุมติดตามการดำเนินงานการศึกษา ร่วมประชาสัมพันธ์งานการศึกษา ร่วมการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ และร่วมในการสรรหาทรัพยากรต่าง ๆ ให้สถานศึกษา

1.3 วิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาคือ ประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมโดยเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นที่ปรึกษาให้กับ

สถานศึกษา ร่วมเป็นทีมงานกับบุคลากรในสถานศึกษาในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ของสถานศึกษา

2. ปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาดูตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ นโยบายหรือระเบียบและแนวทางการศึกษายังไม่ชัดเจน ประชาชนไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นประชาชนไม่มีเวลาให้เพราะมีหน้าที่อื่นต้องปฏิบัติมาก ประชาชนมีข้อจำกัดในเรื่องความรู้และประสบการณ์ทางการศึกษา ประชาชนยังมองตัวเองว่ามีพื้นฐานความรู้น้อย ประชาชนยังไม่เข้าใจถึงบทบาทเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประชาชนยังมีเจตคติต่อการจัดการศึกษาว่าเป็นเรื่องของโรงเรียนมากกว่าที่จะให้ประชาชนเข้าไปเกี่ยวข้อง

ประทุมทิพย์ พ่วงวัฒนวงศ์ (2545, หน้า 89) ศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมการพัฒนาการศึกษาของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพิจิตร พบว่าปัญหาการมีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาของชุมชนอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในช่วงเวลาที่ผ่านมามีโอกาสร่วมมือกับโรงเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายและมีความพึงพอใจในผลงานของตนเองอยู่ในระดับมาก อีกทั้งชุมชนที่อยู่ในเขตบริหารการศึกษาของโรงเรียนส่วนใหญ่จะมีความผูกพันกับบุคลากรในโรงเรียนโดยไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนที่มีต่อการจัดการศึกษาจากลักษณะการมีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาของชุมชนดังกล่าว คือการขาดความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วม ชุมชนพอใจกับการร่วมมือกับทางโรงเรียนในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ขณะเดียวกันโรงเรียนก็ไม่ได้สร้างความเข้าใจหรืออธิบายรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนให้ชัดเจนและไม่ได้กำหนดบทบาทหน้าที่หรือสร้างพันธกิจ ในการปฏิบัติงานร่วมกันที่จะทำให้ชุมชนมีความรู้สึกว่าการประสบความสำเร็จในการทำงานร่วมกับโรงเรียน

ถาวร พวงมณี (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการบริหารงานในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครโดยศึกษากามีส่วนร่วมตั้งผลการวิจัยพบว่าสภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการบริหารงานในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประเด็นต่อไปนี้มีความรุนแรงในแต่ละด้านคือ 1) การบริหารวิชาการร่วมเป็นเครือข่ายผู้ปกครองในการพัฒนาการเรียนการสอน 2) การบริหารงบประมาณร่วมกับคณะครูสอดส่องดูแล และรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน 3) การบริหารงานบุคคล ประชุมกับโรงเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการปฏิบัติงานบุคลากรในโรงเรียน 4) การบริหารทั่วไป เสนอแนวทางในการปรับปรุงพฤติกรรมนักเรียน ส่วนปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการบริหารในโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประเด็นต่อไปนี้มีปัญหาการมีส่วนร่วมสูงสุดคือ 1) ผู้ปกครองเห็นว่าการจัดทำหลักสูตรเป็นเรื่องของโรงเรียน 2) ผู้ปกครองไม่มีความรู้ความเข้าใจในการวางแผนการเงินและ

งบประมาณ 3) ผู้ปกครองไม่เข้าใจในเรื่องระเบียบวินัยทางราชการ และ 4) ผู้ปกครองไม่เข้ารับฟังปัญหาและความต้องการของนักเรียน ตามลำดับ

เอ็อมพร หนุรอด (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนเอกชนปฐมวัย ในกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในลักษณะเป็นผู้รับข้อมูลข่าวสารผู้ปกครอง มีแนวโน้มในการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่โรงเรียนเอกชนปฐมวัยในกรุงเทพมหานครจัดขึ้น แต่การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในลักษณะเป็นผู้เรียน ในลักษณะเป็นครู และในลักษณะเป็นผู้ร่วมตัดสินใจผู้ปกครองส่วนใหญ่มีแนวโน้มในการมีส่วนร่วมน้อยในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น 2) ผู้ปกครองในโรงเรียนเอกชนปฐมวัยขนาดเล็กในกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มในการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง งานวิจัยต่างประเทศ

ชูเลอร์ (Schuler 1990, p. 1595 – A) ได้ศึกษา การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ ด้านการศึกษาในมหาวิทยาลัยมินเนโซตา สหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วม ของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังพบว่า การเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เกิดจากความบกพร่องในการติดต่อสื่อสาร ปัญหาของการมีส่วนร่วม ได้แก่ ระดับของการเข้าร่วมเพียงเรื่องเดียว การเข้าร่วมโดยขาดความเข้าใจในสถานการณ์ ทั้งหมดขาดข้อตกลงเกี่ยวกับขอบเขตของการมีส่วนร่วม

อับเดล ฮาดิ (Abdel Hadu, 1990, p. 3276 A) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารการศึกษาในประเทศอียิปต์ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นหลักสำคัญของประชาธิปไตย จำเป็นจะต้องปรับปรุงแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรจะกำหนดเป้าหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่าง ประชาชนกับสถานศึกษา แรงจูงใจ และกิจกรรมที่ประชาชนควรจะเข้ามามีส่วนร่วม

พีนา (Pena, 2000, p. 122) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมของครอบครัวภายในสิ่งแวดล้อมโรงเรียนและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เชื้อสายเม็กซิกัน-อเมริกันด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ครู ผู้บริหาร และผู้ปกครอง พบว่าปัจจัยสำคัญของการมีส่วนร่วมในทัศนะผู้ปกครอง คือ ภาษาต่างกันเนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ ใช้ภาษาสเปน ขณะที่โรงเรียนและครูสอนเป็นภาษาอังกฤษทำให้ผู้ปกครองไม่เข้าใจและ เบื่อหน่ายวัฒนธรรมที่แตกต่าง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ระยะทางระหว่างบ้านกับ โรงเรียน ความคิดเห็นผู้ปกครองซึ่งคิดว่าการศึกษาเป็นหน้าที่รับผิดชอบของโรงเรียน จึงไม่ต้องการจะแทรกแซงการทำงานของครู ความไม่เข้าใจในระบบการศึกษา ขาดคนดูแลเด็กเล็ก ที่บ้าน เวลาทำงานที่ไม่ตรงกัน ปัญหาครอบครัว และประโยชน์ของกิจกรรม ความคิดเห็นที่มี

ต่อครู คือ รู้สึกด้อยค่าและเหมือนถูกออกคำสั่งมากกว่าคำแนะนำ ส่วนผู้บริหารก็มีภาระงานมาก พฤติกรรมที่แสดงออกไม่จริงใจและขาดการยอมรับในตัวผู้บริหาร ขณะที่ผู้บริหารและครู เห็นว่ามีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้นหากผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการวิจัยเรื่องสภาพและแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนท้ายพิกุล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68) สรุปได้ว่า 1) การจัดการศึกษาตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 2) การมีส่วนร่วม ความหมายของการมีส่วนร่วม ทฤษฎีการมีส่วนร่วม รูปแบบการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม 3) การจัดการศึกษาของโรงเรียน ประวัติโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน 4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนให้มีคุณภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผู้ปกครอง องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นตลอดจนถึงประชาชนโดยทั่วไปได้ให้ความสนใจและมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา อย่างไรก็ตามประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมจึงทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมบางด้านน้อย ดังนั้นสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม ให้สอดคล้องกับความต้องการ สถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมและมีความต่อเนื่อง